

**Өтепқали Сахипов атындағы жалпы
білім беретін орта мектебі**

**Болмасын
соғыс,
болмасын!**

Ұлы Жеңіске 69 жыл

Соғыс туралы ащы шындықты айтар болсақ, қоршауда қалып немесе жаралы күйінде тұтқынға түсіп, азап шеккендерді елемей кетуге болмайды. Соғыстың алғашқы кезеңінде мыңдап қырылып, тірі қалғандары тұтқынға түсті. Одан сәтін тауып құтылғандар партизандарға қосылды. Мұндай бақытқа қолы жетпегендер концлагерьлерде азап шекті. Ал славян халқынан басқа халықтар өкілдерінен фашистік командование әртүрлі легиондар құрып, өз еліне қарсы айдап салмақшы болды. Олардың кейбірін өздері басып алған жерлерде партизандарға қарсы жұмсауға әрекеттенді. Сонда да легионның бөлімдерінен қашып шығып, Болгария, Югославия, Италия, Франция партизандарына қосылған азаматтар аз емес.

1941 жыл

- Соғыс басталар алдында Кенес Одағы бойынша қазақ халқының саны 3 миллион 250 мыңға жетіп, апаттан кейін қайта толығып келе жатқан еді. 1929-32 жылдардағы ашаршылық, 1937-38 жылдардағы аласапыран да елді әбден есеңгіреткен болатын.
- Соғысқа қатысқандардың ең жасы 1929 жылы туғандар, аштық жылдарында олар төрт-бес жаста болды. Міне, халқымыздың сақталып қалды-ау деген ең соңғы еркеккіндікті ұрпағы осылайша майдан шебінен бір-ақ шықты. Демографиялық пайымдау бойынша, тікелей майданға 500 мың қазақ азаматы аттанды. Соның 350 мыңы, яғни 70 пайызы, соғыстан қайтып оралмады. Әрине, оның ішінде елге қайтпағаны мен тірі қалғандары да жоқ емес-ті. Соңғы кезде ғана белгілі болып отырған бір шындық – 5,3 миллионға жуық солдат жау қолына түскен болса, соның кемінде 50 мыңы – қазақ азаматтары. Олардың арасында кейін аман-есен еліне қайтқандары бірен-саран ғана еді. Волокаламск үшін болған шайқаста Панфилов дивизиясының 13,5 мың жауынгерінен 9 мың адам қаза тапты.

- Ұлы Отан соғысы 1418 күн мен түнге созылды.
- Осы соғыста Кеңес Одағының 27 млн. адам құрбан болды.
- Майданға 1 млн 200 мың адам аттанды. 500-ден астам қазақстандық оның ішінде 99 қазақ Кеңес Одағының Батыры атағын алды. Төрт адам осы атақты екі мәрте алды.

- Талғат Жақыпбекұлы Бигелдинов - Авиация генерал-майоры, **Кеңес Одағының** Талғат Жақыпбекұлы Бигелдинов - Авиация генерал-майоры, Кеңес Одағының екі мәрте батыры, «Барыс» орденінің иегері. **1922** Талғат Жақыпбекұлы Бигелдинов - Авиация генерал-майоры, Кеңес Одағының екі мәрте батыры, «Барыс» орденінің иегері. 1922 жылы 5-тамызда Сарыарқаның кең-байтақ даласында, **Ақмола** облысының өзен-көлі тасыған, емдік суы атқылаған Майбалық ауылында туған.
- Ұшқыш болсам деген өрекіпген көңілмен Бішкектегі ДОСААФ авиамектебіне түсіп, «У-2» деген ұшақпен ұшуды үйрендім» дейді аты аңызға айналған батыр. Аэроклубта тамаша тәжірибеден өтіп, ұстаздарының оң көзіне түскен талапты жігіт Талғатты **1940** Ұшқыш болсам деген өрекіпген көңілмен Бішкектегі ДОСААФ авиамектебіне түсіп, «У-2» деген ұшақпен ұшуды үйрендім» дейді аты аңызға айналған батыр. Аэроклубта тамаша тәжірибеден өтіп, ұстаздарының оң көзіне түскен талапты жігіт Талғатты 1940 жылы Саратов әскери-авиация мектебіне оқуға жібереді. Ондағы қатаң сұрыптаудан жанарының оты бар жігіт аман-есен өтеді. Саратовтағы ұшқыштар мектебін екі жыл оқып, сержант шенімен бітірген соң, Чкаловтағы бомбалаушы ұшқыштар мектебін аяқтайды. Ал қан майданға аттанар алдында Ижевск қаласынан «ИЛ-2» штурмовигімен ұшуды үйреніп шығады. Сол күннен бастап әскерилер арасында «ұшқыш танк» деп аталып кеткен «Илюшаға» басы бүтін бауыр басып, **1942** жылы майданға аттанады. Осы өзі бір көргеннен қатты ұнатқан ұшақпен көк жүзінде 500 сағат болады. 305 рет әскери шабуылға шығып, жау ұясы – Берлинді алуға бірінші болып қатысады. Фашистер өздеріне аяусыз өлім оғын сепкен Талғат мінген ұшақты «Қара ажал» деп атаған.
- 23 жасында Кеңес Одағының екі мәрте батыры атағын иеленіп, соғыста небір көзсіз ерлік

Халық қаһарманы

- Өнерге жақын, 16 жасынан өлең жаза бастаған Бауыржан жасы жеткенде әскер қатарына шақырылып генерал-майор Панфилов басқарған дивизияның құрамында соғысқа аттанады. Алғы шепте батальон, полк командирі болып талай жеңістерге жетеді.
  - Кеңес Одағының астанасы Москва қаласын қорғауда 1941 жылдың күзі мен қысында 5 рет қоршаудан әскерін шашыратпай, жолда босып жүрген басқа бөлімдердің сарбаздарын да жинап шығады. Сол кездері дивизия басшысы Панфиловқа Бауыржан Момышұлы қаза тапты деп 3 рет ресми хабар келеді. Бірақ, мұндай хабарлардың ізін ала Бауыржан Момышұлының өзі келген.
  - Қолбасшы Рокоссовский лейтенант шеніндегі жап-жас қазақ жігітінің қабілетіне риза болып, полк командирлігіне өзі тағайындаған. Бауыржан Момышұлы соғыс жылдары 207 рет шайқасқа қатысып, 2 рет ауыр жараланады. Басшылық тарапынан бірнеше рет Кеңес Одағының батыры атағына ұсынылады. Бірақ, неге екені белгісіз атақ берілмей қала береді.
- 1990 жылы Халық қаһарманы атағы берілді.

- **Батыс Қазақстан тұрғындарынан Ақтөбе қаласында құрылған 312 дивизия 1941 жылы күзде Тула мен Москва арасындағы ұрыстарда құрамын түгелге жуық жоғалтты. Соғыс кезіндегі штат бойынша бір дивизия 11 мың адамнан тұрса, соның 300-ден астамы ғана қалды.**
- **101 атқыштар бригадасы 1942 жылы Ақтөбе қаласында болды. 1943 жылдың бригада 2,5 мыңнан астам фашистің көзін құртады. Бригаданың 135 адамы Ерліктері үшін наградталды.**

Қарулы күштердің қатарында Кеңес әйелдері де жаумен шайқасты. Соғыстың соңғы бір сәтінде Кеңес Армиясында 330 мыңнан астам әйел жауынгерлер болды. Олар самолетпен аспанда самғады, танк жүргізді, барлауға барып, ұрыс даласында мергендік көрсетті.

Атқыш мергендер мектебін бітірген әйелдер 12 мыңнан астам жауды жермен жексен етті. Майдандағы дәрігерлердің 41 пайызы, фельдшерлердің 43 пайызы, медбикелердің 100 пайызы әйелдер болатын. Ұлы Отан соғысында 100 мыңнан астам әйелдер ордендермен, медальдармен марапатталған. 92 әйел Кеңес Одағының Батыры атағын алды.

Ел басына күн туған қиын-қыстау күндерде азамат жүгін арқалап мыңдаған қазақ қыз-келіншектері уақыт сынынан, тарих талқысынан сүрінбей өтті. Аяғына солдат етігін киіп, Мәскеуден Берлинге дейін шеру тартты. Рейхстагта желбіреген Қызыл туды қазақ әйелдерінің де даңқ жолы, ерлік дастаны бар.

Мәметова Мәншүк Жиенғалиқызы, Кеңес Одағының Батыры. 1922 жылы Гурьев облысы Орда ауданында туылған. Азан шақырып қойған аты Мәнсия. Мектепті бітіргенне соң Мәншүк медицина институтына оқуға түсті.

1941 жылы Ұлы Отан соғысы басталғанда Мәншүк 18 жаста болатын. Ол соғысқа бару, Отанын қорғау туралы шешім қабылдады. Өтінішінде: «Фашистерді жою үшін майданға жіберетін менің ағайым да, апайым да жоқ, сондықтан өзімді жіберіңіз», деп жазған. 1939 жылдан бері комсомолмын. 1941 жылдың 7-ші тамызы».

1943 жылдың 15-ші қазанында Псков облысындағы Невель қаласын босату үшін Изоча станциясындағы 173,7 биіктігінде өте қатал соғыс болды. Мәншүк өзінің әскери бөлімінің шабуылын пулемет отымен қолдады. Мәншүктің басына оқ тиді. Соңғы күштерін жинап, Мәншүк пулеметін ашық жерге алып шығып, жодастарына жолды тазалап, фашистердің тікелей бетіне атқан. Өлі Мәншүк пулеметтің саптарын қолына тастай қатты қысып алған. Сол қан майданда Мәншүк Мәметова ерлікпен қаза тапты.

Кеңес Социалистік Республикалар Одағы Жоғарғы Кеңесінің Жарлығымен 1944 жылдың 1-ші наурызында көрсеткен ерлігі үшін Мәншүк Мәметоваға Кеңес Одағының Батыры атағы берілді.

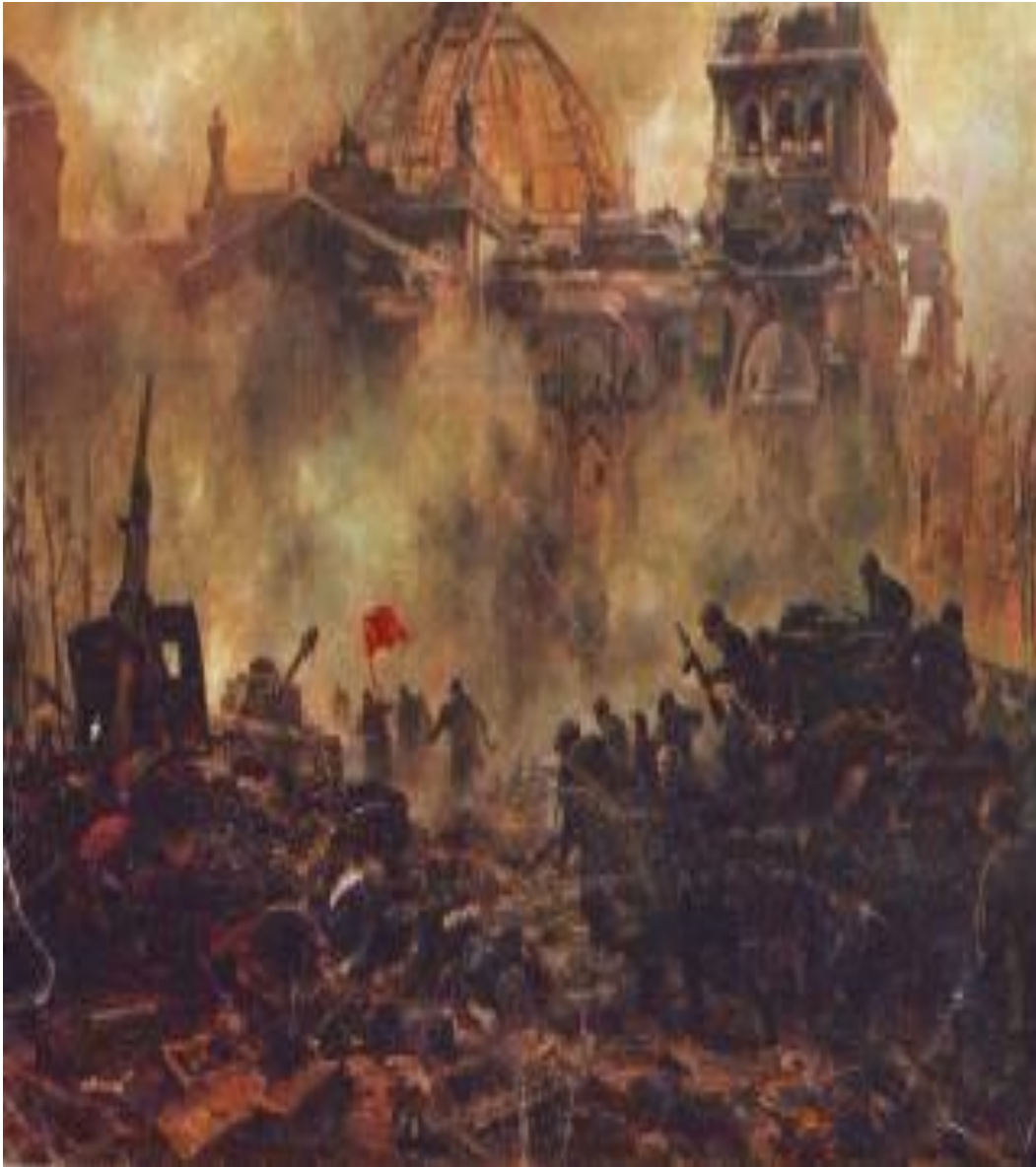

Ә. Н.Молдағұлова 1925 жылы маусымның 15 жұлдызында Ақтөбе облысы Қобдада дүниеге келген.

Ол Ленинград майданында 54-атқыштар бригадасының 4 батальонына қабылданған. 1944 жылы жау бекінісін алу кезінде ерлікпен қаза тапты. Отанға берілген намысшыл, жалынды қаһарман қызға

Ерен ерлігі үшін Кеңес Одағының батыры атағы берілді.

1945 сәуір-мамыр

Ерлікке тағзым

**Бір сәтке секілденіп тыныстаған
Жатырсың. Бұл жер жақын таныс саған,
Бауырым, топырағың торқа болсын,
Сендер ғой Жеңіс туын тік ұстаған.**

**Есімде жайнасын деп жылда көктем,
Метімдік көрмесін деп бала біткен.
Сендер ғой омырауын оққа тосып,
Болашақ үшін өзін құрбан еткен.**

**Жексұрын жауды қуып желкеледің,
Бірақ та деген жоқсың “ерте өлемін”
Еліңнің төріндесің енді бүгін,
Жатсаң да баурайында бір төбенің.**

**Жауапты болып өзі барлығына
Қорғаған нұр арайлы таңды мына.
Кім айтар белгісіз деп бауырларды
Баршаның ара тұрған тағдырына**

**Өмірдің көре алмадың бар қызығын,
Анаң да жүр-ау аңсап жалғыз ұлын.
Бас ием, рухыңа батыр солдат,
Бағыштап махаббатын жер жүзінің.**

Мұхтар Құрманалин

Музыка әуенімен оқу

Жеңіс күні құтты болсын!

9
Мая

День ПОБЕДЫ

